

УДК 338.242.021

О.І. Стефанів

Науковий керівник: Ковальчик О.А., асистент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

**АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ СПОЖИВЧОГО КОШИКА В УКРАЇНІ ТА
ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ**

O.I. Stefaniv

**ANALYSIS OF FORMING OF THE CONSUMER BASKET IN
UKRAINE AND EUROPEAN COUNTRIES**

У значній частині розвинених країн світу рівень життя громадян визначається вартістю їх споживчого кошика. Методика формування споживчого кошика є дуже актуальним питанням, тому що саме на основі споживчого кошика розраховується прожитковий мінімум для громадян, а також розмір пенсій, соціальних пільг та інших виплат. Споживчий кошик як в Україні, так і в європейських країнах формує уряд.

Споживчий кошик – це набір товарів і послуг, необхідних для задоволення першочергових потреб людини в середньому за рік. Він включає продуктову та не продуктову складову. І використовується для розрахунку мінімального споживчого бюджету та прожиткового мінімуму, виходячи з вартості споживчого кошика у наявних цінах. Українське законодавство визначає, що перегляд споживчого кошика має відбуватися кожні 5 років. Але останній раз такий перегляд відбувався у 2000 році.

Проведений аналіз свідчить про те, що тільки з 2010 року життя українців подорожчало на 80%, а реальні доходи при цьому скоротилися більш ніж на 10%. Причому, товари і послуги дорожчали нерівномірно: наприклад, триразове за сумою підвищення цін на комунальні послуги і паливо прийшлося на 2011-й, 2014-й і 2015 роки, а в 2012-2013 рр. ціни на них були стабільними. Приблизно так само змінювалася вартість послуг медицини і транспорту. А ось одяг, послуги зв'язку та освіти всі роки, крім 2015 го, дорожчали лише на кілька відсотків.[1]Різкий стрибок цін на всі товари та послуги відбувся саме в 2015 році, коли знецінилась гривня.

Споживчий кошик українців складається з мінімального набору продуктів і передбачає фізіологічний мінімум для людини. Його розраховували за методикою Ленінградського інституту гігієни праці, розробленою у 1990р. Вона передбачала розрахунок норм за продуктовими картками на випадок війни.

Отже, українці змушені харчуватись досить скромно при досить великих витратах. Наприклад, відповідно до мінімального соціального стандарту, щомісячно дорослій працездатній людині дозволено вживати близько 800г борошна, 5,2кг хліба, 300г макаронів, 200г рису, 150г гречки, по 0,5 кг огірків та помідорів, 0,5 л олії, 18 штук яєць, 8 кг картоплі, 2кг капусти, 165 г сала і 750 г ковбаси. М'ясо та риба передбачаються для споживання не більш ніж 2 кг та

700 г відповідно. Окрім цього, на недостатньому рівні закладені такі витрати, як оплата комунальних послуг, платне лікування, платна освіта і ніяк не згадані потреби в особистому розвитку та відпочинку [2]. Можна побачити, що навіть на цей мінімальний раціон, який передбачений продуктовим кошиком, доведеться витратити більше, ніж 1378 гривень мінімальної заробітної плати (особливо в зимовий період, коли ціна на овочі-фрукти, молочні продукти та яйця значно зросли). А ще є комунальні платежі, які навіть при оформленні субсидії, все одно чималі, та витрати на інші потреби.

Поняття споживчого кошика існує у багатьох країнах світу. Його ціна і національні особливості в кожній країні різні. Наприклад, споживчий кошик американця нараховує 350 продуктів і послуг, француза – 507, англійця – 350, німця – 475. Український споживчий кошику 2010р.булорозширено до 297 найменувань. Причому, за даними Держкомітету статистики України, у споживчому кошику зразка 2008 р. продукти харчування займають 58,30%, послуги – 31,09%, непродовольчі товари – 10,43%. В той час як у найбільш розвинених країнах – Швейцарії, Данії та Нідерландах – витрати на продукти харчування не перевищують 20%, у Франції – до 30%. Раціональний споживчий бюджет має структуру: продукти харчування до 30%, непродовольчі товари 47% (із них тканини, одяг, взуття 20%; меблі, предмети культури і побуту 18%; інші товари 9%) і всі послуги 23%. Фактична структура споживання населення України далека від раціональної [2].

Порівняємо українську методику з французькою. У Франції щорічно встановлюють розмір мінімальної зарплати, що коригується залежно від індексу цін, який розраховується з урахуванням великого споживчого кошика. Сьогодні прожитковим мінімумом у Франції вважається дохід, що становить менш 50% від медіани зарплати у країні. Досліджуються цінові реалії країни, на їх основі підвищується мінімальна зарплата, а за ній інші виплати, і потім визначається, кого можна вважати бідним. Тобто у нас та у Франції, як і в більшості інших країн ЄС, використовуються протилежні підходи щодо визначення малозабезпечених.

Враховуючи наведене вище, доцільно виділити такі завдання щодо зміни методики встановлення розміру мінімального споживчого кошику:

- досягнення відповідності його складу та розміру сучасним умовам життя населення;
- розширення складу та покращення якості благ, що входять до складу мінімального споживчого кошику;
- забезпечення належного співвідношення витрат на продовольчі, непродовольчі товари та послуги;
- переглянути склад основних соціальних і демографічних груп населення, для яких здійснюються розрахунки прожиткового мінімуму (розглянути можливість введення прожиткового мінімуму за типами та складом сімей, роду діяльності особи (школяр, студент, працюючий, пенсіонер тощо)).

Література:

1. Державний комітет статистики України. Статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ww.stc.gov.ua](http://www.stc.gov.ua).
2. А.К. Писаревська. Основні аспекти формування споживчого кошика в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vddfa/2010_1/Pisarev.pdf